Utredning av donationsvilja

Då en person kan komma att avlida på ett sådant sätt att organdonation är möjlig är det hälso- och sjukvårdens skyldighet att utreda den möjlige donatorns inställning till donation. Utredningen av donationsvilja ska påbörjas skyndsamt efter att ett brytpunktsbeslut är fattat men med hänsyn tagen till de närståendes situation och kan ta allt ifrån några minuter till något dygn. För organdonation från barn, se även kap 11.

Utredning av donationsvilja utgår från **Lag (1995:831) om Transplantation m.m.** Se även Socialstyrelsens vägledning för hälso- och sjukvården om donation.

Donationsregistret

I samband med utredning av donationsviljan kontaktas transplantationskoordinatorn för sökning i Socialstyrelsens Donationsregister:

- Efter det att ställningstagande gjorts om att inte inleda eller fortsätta livsuppehållande behandling (brytpunktsbeslut), vilket ska vara dokumenterat i patientjournalen. **Detta ställningstagande ska vara gjort av en legitimerad läkare i samråd med en annan legitimerad läkare.**

Förordning (2018:307) om donationsregister hos Socialstyrelsen

Känd vilja

Varje människa har rätt att själv bestämma om han eller hon vill donera organ och vävnader. Det är den enskilde individens inställning till donation som alltid bestämmer om ingreppet får utföras eller inte. Det är viktigt att de ställningstaganden som den enskilde individen har gjort under sin livstid respekteras och närstående har ingen laglig rätt att ändra på personens beslut. **Det är alltid den sista viljeyttringen som gäller,** men enligt Socialstyrelsen ska skriftliga källor ges särskild betydelse.

Det finns olika sätt att uttrycka sin vilja/inställning till donation:

- Registrera i Donationsregistret
- Muntligt till närstående
- Skriftligt/digitalt

Villkor för medgivandet

Det finns möjlighet att välja donation enbart för transplantation alternativt donation för transplantation och annat medicinskt ändamål, se kap 10. Den enskilde individen kan även ha villkorat sitt medgivande genom att undanta vissa organ eller vävnader.

Tolkad vilja

Om donationsviljan inte är känd kan närstående tolka att donationsingreppet skulle vara i överensstämmelse med den möjlige donatorns inställning – dvs. tolkad som positiv till donation.
Närstående kan även tolka att ett donationsingrepp skulle strida mot den dennes inställning – dvs. tolkad som negativ till donation.

Betänketid

De närstående måste ges ”skälig” betänketid dvs. tid att samråda och förstå situationen samt vad donation innebär. Hur lång tid detta är får avgöras från fall till fall.

Okänd vilja

Om den möjlige donatorns inställning till donation förblir okänd informeras närstående om att organdonation ändå kan bli möjligt såvida det inte finns anledning att anta att ingreppet skulle strida mot den enskildes inställning.

Närstående

Med begreppet närstående avses i första hand familjen, andra nära anhöriga eller andra som t.ex. mycket nära vänner. Läs om ”Närståendebegreppet” i Socialstyrelsens vägledning.

Underrättelseskyldighet

Ett donationsingrepp får inte genomföras innan någon närstående**, i de fall sådana finns**, har underrättats. Om sjukvården har uttömt alla möjligheter att underrätta närstående men ändå inte lyckats komma i kontakt med någon, får organdonation genomföras om den enskilde individen har medgett detta.

Om de närstående är oense

Om donationsviljan inte är känd och de närstående är oense om patientens donationsvilja får donationsingreppet inte genomföras. De närstående har själva ansvaret för hur samrådet och diskussionen sker, men en läkare och sjuksköterska bör finnas med som stöd i dessa diskussioner. Läkaren har dock ingen skyldighet att aktivt tillfråga varje tänkbar närstående.

Om närstående saknas

Det finns inga hinder för donation om det är fullständigt utrett att det saknas närstående och **patienten inte motsatt sig donation** eller det finns anledning att anta att ingreppet inte strider mot dennes inställning. Sjukvården får i dessa fall anta att donationsviljan är positiv. Hur eftersökningen av närstående har gjorts ska dokumenteras i journaltext.

Vuxna beslutsoförmögna

Ett donationsingrepp får inte genomföras om den avlidne vid sin död var vuxen och hade en funktionsnedsättning av sådan art och grad att det är uppenbart att personen som vuxen **aldrig** haft förmågan att förstå innebörden av och kunnat ta ställning till donation.

Utländska medborgare

För utländsk medborgare gäller samma regler som för en svensk medborgare. En del länder har register som motsvarar vårt donationsregister och transplantationskoordinatorn kan vara behjälplig för sökning i dessa register.

Dokumentation

Utredning av donationsvilja ska dokumenteras i patientjournalen, se kap 9. Vid positiv donationsvilja ska formulär ”Journalhandling för donationsingrepp på avliden donator – DBD/DCD” fyllas i, kap 9.

När organdonation inte är aktuellt

Om det efter utredning av donationsvilja inte är aktuellt med organdonation skall all organbevarande behandling avslutas skyndsamt enligt **Lag (1995:831) om Transplantation m.m.** Dokumentera i patientjournalen varför organdonation inte är aktuellt.